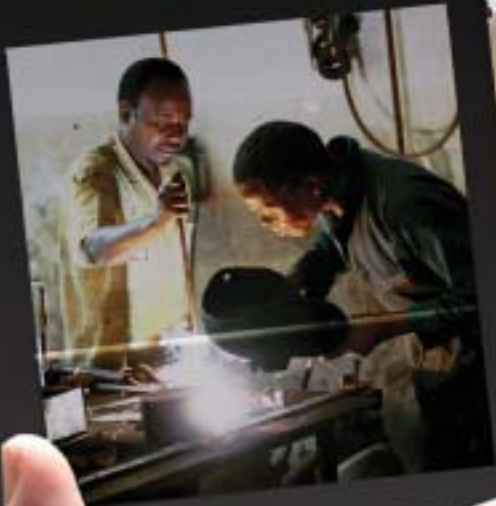

Työn

1/2011

KANSAINVÄLINEN
TYÖJÄRJESTÖ

ELVYTYSTOIMILLA
TYÖPAIKKOJA

Työn Maailma -lehden artikkelit perustuvat Kansainvälisen työjärjestön ILO:n jul-kaiseman *World of Work* -lehden aineistoon. Lehden tehtävänä on tehdä ILO:n toimintaa tunnetuksi Suomessa sekä kertoa ajankohtaisista työelämään liittyvistä kysymyksistä eri puolilla maailmaa. Kirjoitukset eivät kuitenkaan välttämättä edusta ILO:n virallista kantaa. Lehti ilmestyy suomen lisäksi 14 muulla kielellä.

Työn Maailma -lehteä julkaisee Suomen ILO-neuvottelukunta, jonka tehtävänä on avustaa työ- ja elinkeino-ministeriötä ILO:n toimialaan kuuluvien asioiden käsittelyssä. Neuvottelukunnan tehtävät on määritelty Suomen ILO-neuvottelukunnasta annetussa asetuksessa (851/77). Neuvottelukuntaan kuuluu puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi 12 jäsentä, jotka edustavat työasiain-, sosiaali- ja terveys- sekä ulkoasiainhallintoa, julkisen alan työnantajatahoja ja merkittäviä työnantaja- ja työntekijäkeskusjärjestöjä. Neuvottelukunnan puheenjohtaja toimii myös *Työn Maailma* -lehden päätoimittajana.

Yhdestä kahteen sivua lehdestä on varattu neuvottelukunnan omalle tiedotusaineistolle.

Lehti ilmestyy kolmesta neljään kertaa vuodessa.

Tämän lehden artikkelit on aiemmin julkaistu *World of Work* -lehden numerossa 70.

Päätoimittaja
 Raila Kangasperko
 Hallitusneuvos
 Työ- ja elinkeinoministeriö
 PL 32, 00023 VALTIONEUVOSTO

Toimitus ja taitto
 Marketta Ollikainen
 LavengriPress
 Neljäs Linja 17 - 19 A 26,
 00530 HELSINKI
 email:
 marketta.ollikainen@kolumbus.fi

Painopaikka
 Edita Prima Oy

Osoitteenmuutokset ja tilaukset:
 email: rekisteripalvelut@edita.fi tai
 Fax: 020 450 2452
 (Osoitteenmuutoksiin/tilauksiin pydetään laittamaan viitteeksi ”Työn Maailma -lehti”)

Pääkirjoitus

Mitä iloa ILOsta?

Usein kuulee kysyttävän, mikä merkitys ILOlla on. Olen kuullut Suomen ay-liikkeessäkin kommentteja, ettei ILO ole kansainvälisen edunvalvonnan painopisteitä. Tätä minun on hyvin vaikeata ymmärtää, sillä tarvitsemme globaalissa maailmassa maailmanlaajuisia työelämän pelisääntöjä. Kansainväliselle ammattiyhdistysliikkeelle ILO on tärkein vaikuttamisen paikka. ILO:n ydintehtävä on yleissopimusten laatiminen ja valvonta. Nämä sopimukset ovat suomalaistenkin palkansaajien turvana. On myös hyvä muistaa, että ay-liike on ILOssa mukana päätöksenteossa kaikilla tasoilla.

Päätösten tekeminen kolmikantaisessa järjestössä on usein hankalaa ja prosessit ovat hitaita. Mukana on lähes koko maailma ja vielä kolme osapuolta. Hyviä tuloksia saadaan aikaan, kun löytyy laaja yhteisymmärrys ja tahtoa.

ILO ”urani” on kestänyt 15 vuotta. Siihen sisältyy kaksi ehdotonta huippuhetkeä – ILO:n työelämän perusoikeuksien julistus vuonna 1998 ja sopimus lapsityön pahimpien muotojen kieltämisestä vuonna 1999. Onnistumisen tunne oli vahva.

Eri intressit ja vastakkainasettelu leimaavat toki ILO:n työtä. Silloin kun työmarkkinaosapuolet ovat löytäneet yhteisymmärryksen, ovat tulokset olleet hyviä. Tämän olen saanut kokea monessa komiteassa näiden 15 vuoden aikana. Luottamus on tärkeätä, ja ILOssakin on kysymys ihmisistä ja heidän kyvystään neuvotella ja tehdä myös kompromisseja.

Kansainvälinen ay-liike on pitänyt tärkeänä, että ILOlla on aikaisempaa vahvempi rooli monenvälisessä kansainvälisessä yhteistyössä. Tässä on otettu merkittäviä askeleita. ILO reagoi nopeasti talous- ja työllisyyskriisiin ja on tehnyt hyvää työtä työllisyyden nostamiseksi painavasti esille kansainvälisessä yhteistyössä.

ILO:n ykkösprioriteettina on kasvun strategia, jonka keskeisenä tavoitteena on työpaikkojen luominen. G20-yhteistyössä ILO on nyt aktiivisesti mukana. Yhteistyö ILO:n, kansainvälisen valuuttarahaston IMF, maailmanpankin ja WTO välillä on kehittynyt hyvään suuntaan. ILO:n ja IMF:n yhteinen keskusteluasiakirja *Kasvun, työllisyyden ja sosiaalisen yhtenäisyyden haasteet* julkaistiin Osllossa pidetyn seminaarin yhteydessä syyskuussa 2010. Jatkoa on luvassa. ILO ja IMF valmistelevat yhteisiä raportteja sosiaaliturvan kehittämiseksi kaikkein köyhimmässä maissa ja sellainen politiikan kehittämiseksi, joka edistää työllisyyspainotteista kasvua.

Suomella on ollut korkea profiili ILOssa ja toivottavasti näin on jatkossakin. Siihen me eri osapuolet voimme vaikuttaa omalla työllämme. Tekemistä riittää. Niin ja pitää uskoa siihen, että oikeudenmukaisempi maailma on mahdollinen.

Marjaana Valkonen
 Kansainvälisten asioiden johtaja
 SAK

Kannen kuva: ILO

Tässä numerossa

Maailmanlaajuinen talouskriisi vaikuttaa yhä monella tapaa yksittäisten kansalaisten elämään eri puolilla maailmaa, vaikka lieviä merkkejä talouden toipumisesta onkin ehkä jo havaittavissa. Tässä *Työn Maailma* -lehdessä selvitämme laajemmin globaalin talouskriisin vaikutuksia ja sen torjumiseen tähtäviä toimia erityisesti työllisyyden ja työpaikkojen lumisen näkökulmasta. Ensimmäisessä artikkelissa ILO:n pääjohtaja Juan Somavia pohtii, miten elvytystoimilla pystyttäisiin parhaiten luomaan uusia työpaikkoja ja kestäväää työllisyyttä.

Kuva: IRIN/ILO

Artikkelit

Elvytystoimilla työpaikkoja s. 4

ILOn pääjohtaja Juan Somavia

Onko työn maailma menossa kriisistä toiseen? s. 6

ILOn Kansainvälisen työtutkimusinstituutin mukaan työllisyyden kasvu tulee olemaan hitaampaa kuin vielä vuosi sitten ennakoitiin maailmantalouden hitaasta toipumisesta huolimatta.

Työpaikkojen menetykset uhka sosiaaliselle yhtenäisyydelle s. 8

Yhdysvaltalainen toimittaja Gary Humphreys pohtii artikkelissaan työttömyyden ja tuloerojen kasvun vaikutuksia yhteiskunnan vakaudelle.

Miten tasapainottaa globaalia kasvua ja kysyntää? s. 10

Toimittaja Gary Humphreys selvitti, miten globaalin talouskriisin hoidossa on onnistuttu ja olisiko jotain pitänyt tehdä toisin.

Uusia tuulia rahoitusmarkkinoille s. 12

ILOn raportin mukaan rahoitusala tulisi uudistaa siten, että se hyödyntäisi sekä yritysmaailmaa että yrityksessä työskenteleviä työntekijöitä. Rahoitusinstituutioille syydetystä massiivisesta tuesta huolimatta yritysten luoton-saanti yhä takertelee.

Pienin muutoksin rakennusala vihreäksi s. 14

ILOn vihreän työn aloitteen ensimmäisinä kohteina on ollut rakennusala, joka on vastuussa 25 – 40 prosentista maailmanlaajuisesta energiankäytöstä ja 30 – 50 prosentista kasvihuonekaasupäästöistä.

Työn Maailma ja Suomi s. 15

- Uusi ILO-neuvottelukunta aloitti toimintansa
- Kansainvälisellä työkonferenssilla sadas istunto kesällä

Kuva: IRIN/ILO

Kuva: IRIN/ILO

Elvytystoimilla työpaikkoja

Juan Somavia
ILO:n pääjohtaja

Maailmanlaajuisen rahoituskriisin seurauksena työttömyysluvut maailmassa ovat korkeammat kuin mitä koskaan aiemmin on tilastoitu. Tällä hetkellä vailla työtä on 210 miljoonaa ihmistä. Ei ihme, että kansainvälinen yhteisö on entistä huolestuneempi globaalin talouden kyvyttömyydestä luoda riittävästi ihmisarvoisia työpaikkoja.

Viralliset työttömyysluvut kuvaavat kuitenkin valitettavasti vain jäävuoren huippua. Monet tekevät osa-aikatöitä, vaikka haluaisivatkin työskennellä kokopäiväisesti. Jotkut taas ovat yksinkertaisesti liian arkoja etsimään jatkuvasti töitä. Puolet maapallon työvoimasta on kytköksissä eri asteisiin epävarmoihin työsuhteisiin. Ja neljältä viidestä työntekijästä puuttuu perussosiaaliturva.

Joka vuosi työmarkkinoille astuu noin 45 miljoonaa nuorta ihmistä. ILO:n nuorten työllisyyttä kartoittaneen tuoreen raportin mukaan 620 miljoonasta 15 – 24-vuotiaasta nuoresta 81 miljoonaa oli työttömänä vuoden 2009 lopussa – mikä on sekin korkein koskaan raportoitu nuorten työttömien määrä. Vuoden 2007 tilanteesta työttömien määrä oli kasvanut 7,8 miljoo-

nalla, mikä tarkoittaa sitä, että nuorten työttömyysaste oli kasvanut 13 prosenttiin vuonna 2009, kun se vielä vuonna 2007 oli 11,9 prosenttia.

Raportti varoittaa ”riskistä, että kriisi jättää jälkeensä menetetyn sukupolven, joka on pudonnut pois työmarkkinoilta ja menettänyt kaiken toivonsa saada työtä ihmisarvoisen elämän saavuttamiseksi”.

Huolimatta tästä synkstä tulevaisuudenkuvasta, joka johtuu etupäässä väärään suuntaan menevästä epätasapainoisesta globaalisäätiöstä, me etsimme nyt merkkejä hauraasta toipumisesta. Miljoonille ihmisille ja yrityksellä eri puolilla maailmaa kriisi on kaikkea muuta kuin ohi. Siksi meidän on asetettava ykköstavoitteeksemme työpaikkoja luovat strategiat. Jos emme tee niin, voi kestää vuosia, ennen kuin taloudellinen toipuminen saavuttaa ne, jotka sitä tarvitsevat tai se ei saavuta heitä koskaan.

Politiikka taloutta vastaavaksi

Emme voi antaa tämän tapahtua. Meidän täytyy suhteuttaa poliittiset toimmemme todelliseen talouteen ja ihmisten oikeutettuihin pyrkimyksiin

saada oikeudenmukainen mahdollisuus.

Viime syyskuussa ILO järjesti yhteistyössä Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n kanssa Oslossa konferenssin, johon ottivat osaa IMF:n toimitusjohtaja **Dominique Strauss-Kahnin**, joukko maailman johtajia sekä työnantajien ja työntekijöiden järjestöjen edustajia, tutkijoita ja ILO:n edustajia itseni mukaan lukien. Tarkoituksena oli kohdistaa huomio globaalin kriisin välittömiin vaikutuksiin, mutta samalla myös etsiä keinoja, joilla pystyisimme rakentamaan sellaista tulevaisuutta kuin haluamme. Halusimme myös korjata aiempia virheitä, jotta voimme tukea kestäväää ja kaikkia hyödyttävää kasvua.

Konferenssi oli tärkeä, koska se pidettiin ajankohtana, jolloin taloudellinen toipuminen ei ollut siirtynyt työpaikkojen luomiseen. Hallitukset samoin kuin työntekijät ja työnantajat kaikkialta maailmasta halusivat tietää, mitä voidaan tehdä työllisyyskriisin inhimillisten kustannusten vähentämiseksi.

Konferenssi oli tärkeä myös siksi, että saimme kuulla ensikäden tietoa niiden maiden johtajilta – Kreikka,

Liberia ja Espanja – joita kriisi on vakavimmin ravistellut, ja jotka ovat kehittämissä rohkaisevia ja luovia ratkaisumalleja kriisistä selviytyäkseen. Konferenssi tarjosi ILOlle ja IMF:lle ensimmäisen kerran 66 vuoteen tilaisuuden pohtia yhteisiä ratkaisumalleja hyvin monimutkaiseen ongelmaan.

Konferenssin tärkein viesti oli, että työllisyyden edistäminen on oltava taloudellisen toipumisen keskiössä. Yleisesti oltiin yhtä mieltä siitä, että täystyöllisyyden tulisi olla makrotalouden avainkohteita matalan inflaation ja järkevän rahoitustalouden rinnalla.

Toinen hyvin tärkeä johtopäätös tähän samaan liittyen oli, että työllisyys- ja sosiaalipolitiikkaa ei pidä käsitellä erillään laajemmista makrotalouden kysymyksistä. Globaali talous on tätä paljon monimutkaisempi kokonaisuus, ja siksi tarvitsemme laajempaa ja syvempää yhteistyötä valtioiden ja kansainvälisten instituutioiden välillä. Osion konferenssi oli merkittävä askel tähän suuntaan.

Konferenssin tuloksena ILO ja IMF sopivat muun muassa ponnistelevansa yhdessä sen puolesta, että sosiaaliturvaa laajennetaan koskemaan kaikkia haavoittuvimpia ryhmiä kaikissa maissa. Tämä on tavoite, jota YK kokonaisuudessa ja ILO erityisesti ovat ajaneet ja nyt ajatuksena on, että IMF voisi tuoda yhteistyöhön oman kokemuksensa rahoituspohjan rakentamiseksi näille tavoitteille. Haluamme myös työskennellä tiiviimmin yhdessä työllisyyttä edistävän kasvun vauhdittamiseksi.

Olimme myös yhtä mieltä siitä, että

kriisin aikana sosiaalinen vuoropuhelu on avainasemassa, jotta saavutetaan yhteisymmärrys vaikeissa kysymyksissä ja varmistetaan, että kriisin sosiaaliset seuraukset otetaan täysin huomioon. Vahvan, kestävän ja tasapainoisen globaalin kasvun varmistamiseksi molemmat instituutiot päättivät myös jatkaa ja syventää tukeaan G20-maille ja niin sanotulle MAP-prosessille (Mutual Assessment Process), jolla G20-maat etsivät ratkaisuja vaihtotaseohjelmaansa.

Mitä Osion jälkeen?

Vaikka IMF:llä ja ILOlla on erilainen mandaatti ja toimintatavat, me olemme päättäneet yhdessä selvittää haasteita, jotka liittyvät kasvun, työllisyyden ja sosiaalisen vakauden edistämiseen. Tämä prosessi alkoi IMF:n toimitusjohtajan Dominique Strauss-Khanin vieraillessa ILO:n hallintoneuvossa maaliskuussa 2009 ja on siitä pitäen jatkunut muun muassa tavatessamme YK:n kehityskonferenssissa New Yorkissa syyskuussa ja G20-maiden kokouksessa Soulissa marraskuussa.

Toimitusjohtaja Strauss-Khan on myös lupautunut tulemaan ensi kesän työkonferenssiin. Osion konferenssi osoitti, miten tärkeätä on työskennellä lähemmin yhdessä kysymyksissä, jotka ovat niin monimutkaisia, ettei niitä voi ratkaista vain yh-

dellä jalalla.

Meidän on päätettävä, miten pysäyttää tuloerojen kasvu ja epävirallisen talouden laajeneminen, mitä tehdä työpaikkoja heikosti luoville kasvumalleille, tuottavuuden ja palkkojen epäsuhteelle, perusturvan puutteille ja monille muille heikennyksille. Osion konferenssi auttoi määrittelemään toimet, joihin meidän on ryhdyttävä, jotta saamme miljoonat työkäiset palaamaan työelämäänsä. Työllisyyskriisin selvittäminen on paitsi avain menestykseen globaalin talouden toipumisessa, myös tie sosiaaliseen vakauteen ja rauhaan.

ILO:n Ihmisarvoisen työn agendaan sisältyy ajatus henkilökohtaisesta arvokkuudesta. Näitä ovat perheiden ja kotitalouksien vakaus, rauha yhteisöissä, luottamus hallitukseen ja liike-elämään ja yhteisöämme hallitseviin instituutioihin. Työ on paljon enemmän kuin vain tuotantokustannus.

Haasteena on nyt toteuttaa Osiossa sovitut tavoitteet. G20-maiden konferenssi Soulissa vahvisti marraskuussa samat tavoitteet korostamalla, että laadukkaiden työpaikkojen luominen on oltava globaalin talouden elvytystoimien keskiössä. Kehotan G20-maita kiirehtimään sitoumustensa täytäntöönpanoa ja lupaan, että ILO on täysillä mukana tässä yhteistyössä.

Oikeudenmukaisuuden on oltava se kompassi, joka ohjaa meidät ulos kriisistä. Ihmiset ymmärtävät ja hyväksyvät vaikeitakin valintoja, jos he näkevät, että kaikki jakavat saman kivuliaan taakan. Hallitusten ei pitäisi tehdä valintaa rahoitusmarkkinoiden vaatimusten ja kansalaistensa tarpeiden välillä. Rahoituksellinen ja sosiaalinen vakaus on käytävä käsi kädessä. Muussa tapauksessa, ei vain globaalitalous vaan myös yhteiskunnan sosiaalinen vakaus on vaarassa. ■

ILO:n pääjohtaja Juan Somavia (vas.) ja IMF:n toimitusjohtaja Dominique Strauss-Kahn

Onko työn maailma menossa kriisistä toiseen?

Kuva: M. Crozet/ILO

Osana ILOa toimiva Kansainvälinen työtutkimusinstituutti julkaisi hiljattain työn maailmaa 2010 kuvaavan raportin alaotsikolla Kriisistä toiseen? jossa se varoittaa “uusista pilvistä työn maailman taivaalla”. Raportin mukaan työllisyyden kasvu tulee olemaan hitaampaa kuin vielä vuosi sitten ennakoitiin maailmantalouden hitaasta toipumisesta huolimatta.

ILO:n raportti *World of Work Report 2010: From one crisis to the next?* arvioi, että edistyneissä talouksissa työllisyys toipuu kriisiä edeltäneelle tasolle vasta aikaisintaan vuonna 2015 eikä vuonna 2013 kuten vielä vuosi sitten ennustettiin. Kehitysmaissa tarvittaisiin yli kahdeksan miljoonaa uutta työpaikkaa palauttamaan kriisiä edeltänyt työllisyystaso.

– Mitä pidempään työmarkkinoiden taantuma jatkuu, sitä vaikeampaa työnhakijoiden on työllistyä uudelleen, raportissa todetaan.

Tutkituissa 35 maassa lähes 40 prosenttia työnhakijoista oli ollut ilman

työtä yli vuoden. Tutkimus vahvistaa ILO:n ja IMF:n äskettäin Osllossa pitämän yhteisen konferenssin kehotuksen, jonka mukaan työpaikkojen luominen on asetettava makrotalouden avaintavoitteeksi matalan inflaation ja kestävän rahoitustalouden rinnalla, kun suunnitellaan ja toteutetaan talouden elvytystoimia.

ILO:n tutkimus tarjoaa kriisistä ulospääsulle kolmivaiheisen mallin. Ensiksi olisi vahvistettava työpaikkoja luovia ohjelmia, joilla vähennetään pitkäaikaistyöttömyyden riskiä. Ohjelmiin tulisi myös sisällyttää toimia, joilla tuetaan kohdennetusti erityisen

haavoittuvia ryhmiä sekä työllisyyskoulutusta ja työllisyyttä tukevia sosiaaliturvaohjelmia. Tällaisia keinoja on käytetty menestyksellisesti eri puolilla maailmaa.

Toiseksi palkkatason tulisi vastata paremmin tuottavuutta. Tutkimus osoittaa, että tuottavuustasoa heijastava palkkataso tukee taloudellista kasvua kaikkialla paremmin kuin mitkään valtuuttamuutokset.

Kolmanneksi rahoitusta koskevat uudistukset tulisi toteuttaa niin, että säästöt kanavoituisivat tuottavimpiin sijoituksiin ja sitä kautta pysyvempien työpaikkojen luomiseen. ■

Työpaikkoja tarvitaan enemmän

ILOn raportin mukaan maailmantalouden nykyinen toipumisvauhti ei ole luomassa riittävästi uusia työpaikkoja, jotka olisivat myös laadullisesti hyviä. Vaarana on, että työntekijät jäävät kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolelle, millä saattaa olla pitkäkestoisia ja tuhoisia vaikutuksia erityisesti nuoriin työnhakijoihin.

68 maassa yli 60 prosentilla työntekijöistä työllisyystaso oli alhaisempi kuin kriisiä edeltäneellä ajalla. Valtaosa näistä maista oli joko kehittyviä tai kehitysmaista. Kehittyneistä maistakin vain yhdeksässä oli ylittetty kriisiä edeltänyt työllisyystaso. Lisäksi lukuisissa maissa suhteeton osuus työpaikkojen kasvusta oli ollut osa-aikaisia työsuhteita. Joissain kehitysmaissa työntekijät tekivät lyhempiä työpäiviä kuin olisivat halunneet, tai olivat päätyneet epävirallisiin työsuhteisiin.

Pitkäaikaistyöttömien – yli vuoden

työttöminä olleiden – joukko oli kasvanut lähes kaikissa maissa. Lisäksi monissa maissa pitkäaikaistyöttömien jääminen kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolelle oli lisääntynyt merkittävästi.

Niin sanotuissa siirtymätalouksissa työpaikkojen kasvun arvioitiin olleen pysähdyksissä koko viime vuoden eikä sen odotettu saavuttavan kriisiä edeltänyttä kasvua ennen vuotta 2015.

Joissain kriisistä paremmin selviytyneissä maissa työllisyys nousi nopeasti kriisiä edeltäneelle tasolle vuoden 2010 ensimmäisellä puoliskolla. Näissäkin maissa haasteena on kuitenkin sopeuttaa työmarkkinoille aiemmilta vuosilta kertynyt työvoiman ylijarronta samoin kuin uudet työnhakijat.

Kriisi on vaikuttanut suhteettoman paljon erityisesti nuoriin. Aikaisemmat kokemukset ovat osoittaneet, että

nuorisotyöllisyyden paluu taan-tumaa edeltävälle tasolle kestää keskimäärin reilut 11 vuotta.

ILOn raportin mukaan valtioiden talouspolitiikan haasteena on lähitulevaisuudessa rakentaa ja varmistaa sellainen kestävä ja laajalle ulottuva talouden toipuminen, joka luo uusia työpaikkoja. Tutkimukset osoittavat, että maat, jotka ovat soveltaneet työllisyyden edistämiseksi laaja-alaista lähestymistapaa, ovat myös olleet menestyksellisimpiä.

Politiikan tulisi myös ehkäistä työmarkkinoilta putoaminen ja välttää huonosti suunniteltuja työmarkkinauudistuksia, jotka voisivat kiihdyttää työmarkkinataantumaa ja synnyttää sosiaalista levottomuutta. Lisäksi tarvitaan koordinoituja toimia, joilla varmistetaan työvoiman kysynnän ja kasvun pysyminen tasapainossa. ■

Nuorisotyöttömyys jatkaa yhä kasvuaan

Vuoden 2009 lopulla 620 miljoonasta työkäisestä nuoresta iältään 15 – 24-vuotiaista 81 miljoonaa oli ilman työtä. Työttömien nuoren määrä oli noussut kahdessa vuodessa 7,8 miljoonalla, kertoo ILO:n tuore nuorten työllisyyttä kartoittanut maailmanraportti.

Raportin mukaan nuorten työttömyys oli noussut 13 prosenttiin, kun se vuonna 2007 oli 11,9 prosenttia.

Työttömien nuorten määräksi vuonna 2010 raportissa ennakoitiin 13,1 prosenttia, jonka jälkeen nuorisotyöttömyys hieman helpottuisi, eli vuonna 2011 nuoria työttömiä arvioidaan olevan 12,7 prosenttia. ILO:n raportissa kuitenkin muistutetaan, että taloudellisen taantumana aikana nuorten työllistyminen on osoittautunut vaikeammaksi kuin aikuisten.

Raportin mukaan nuorten tilanne on erityisen huolestuttava kehitysmaissa, joissa kaikista nuorista elää noin 90 prosenttia. Näissä maissa nuoret ovat vaarassa ajautua helpom-

min tila-päistöihin ja köyhyteen. Matan tulotason maissa maailmanlaajuisen talouskriisin vaikutukset nuorten työllisyyteen näkyvät lyhentyneinä työpäivinä ja aiempaa pienempinä palkkoina niille harvoille, jotka ovat

Kuva: M. Crozet/ILO

saitsivat vuonna 2008 vähemmän kuin euron päivässä.

– Kehitysmaissa kriisi tunkeutuu köyhien jokapäiväiseen elämään, ja taloudellisten ja rahoituskriisien vaikutukset uhkaavat pahentaa jo olemassa olevaa ihmisarvoisen työn vajetta nuorilla ihmisillä. Seurauksena on, että monet nuoret liittyvät työtätekevien köyhien joukkoon ja työssäkäyvien köyhien kierre siirtyy ainakin seuraavalle sukupolvelle, sanoo ILO:n pääjohtaja **Juan Somavia**.

Raportti kehottaa hallituksia uudistamaan työllisyysohjelmiaan niin, että ne ottaisivat paremmin huomioon nuorten kohtaamat ongelmat, kun he astuvat työmarkkinoille.

– On tärkeää panostaa kokonaisvaltaisiin ja integroituihin strategioihin, joihin sisällytetään erityisesti nuorten työllistymiseen tähtääviä koulutusohjelmia, ILO:n raportissa todetaan. ■

saaneet pitää palkkatyönsä.

Raportissa arvioidaan, että 152 miljoonaa nuorta eli 28 prosenttia kaikista palkkatyötä tekevästä nuorista an-

Työpaikkojen menetykset uhka sosiaaliselle yhtenäisyydelle

Kuva: M. Crozet/ILO

ILO:n työn maailmaa vuonna 2010 luotaava raportti kuvaa tapauksia, joissa sosiaalinen levottomuus oli ollut yhteydessä rahoitus- ja talouskriisiin ainakin 25 maassa. Työpaikkojen menetykset yhdessä kasvavien tuloerojen kanssa voi merkitä uhkaa sosiaaliselle yhtenäisyydelle, sanoo yhdysvaltalainen toimittaja Gary Humphreys oheisessa raportissaan.

Julkisten alojen unionin Euroopan federaation edustaja **Willem Goudriaan** ei yhtään epäile, etteivätkö tylit ohjelmat, joita monissa Euroopan unionin maissa on otettu käyttöön globaalien talouskriisien säikäyttämisenä vahingoita yhteiskuntien haavoittuvimpia jäseniä.

– Hallitukset ovat vähentämässä julkisia menoja ja leikkaamassa sosiaalikuluja sekä julkisia palveluja aikana, jolloin monet Euroopan kansalaiset tarvitsevat apua, Goudriaan sanoo arvioiden, että ainakin 80 miljoonaa eurooppalaista uhkaa köyhyys.

Matalan tulotason kotitaloudet eivät ole ainoita, joihin julkistalouden tylit leikkaukset vaikuttavat, mutta olemassa olevat todisteet osoittavat niiden kärsineen suhteettomasti.

– Tuloerot kasvavat, sanoo ILO:n Kansainvälisen työtutkimusinstituutin johtaja **Raymond Torres**, joka vastasi *Työn maailma* -raportin kirjoittamisesta ja toimittamisesta.

Kriisistä ei ole kärsinyt yksistään vanhempi tai kouluttamaton työväes-

tö. Yhä enemmän vaikutukset ulottuvat massoittain nuoriin ihmisiin.

– Niissä maissa, joissa nuorisotyöttömyyttä on tilastoitu, nuorten työttömyys oli 2,5 kertaa yleisempää kuin aikuisten työttömyys, Torres sanoo.

Ei ihme, että nuoret opiskelijat olivat näkyvästi työväestön rinnalla mukana Ranskan äskettäisissä joukkomielienosoituksissa, joissa vastustettiin hallituksen ehdottamaa eläkeuudistusta. Ranskalaisen ammattiliiton Force Oubrière:n sihteeri **Marie Perret** ei ole hämmästynyt siitä, että ranskalaiset opiskelijat ovat tulleet kaduille.

– Nuoret eivät pidä siitä, mihin olemme menossa. He haluavat tietää millainen tulevaisuus heitä odottaa. Tällä hetkellä se ei näytä kovin hyvältä, Perret toteaa.

Palkkaerot lisäävä sosiaalista levottomuutta

ILO:n tutkija **Sameer Khatiwada** arvioi, että tuloerojen kasvu vahingoittaa monella tapaa yhteiskuntaa

enemmän kuin taloudellinen taantuma itsessään.

– Tutkimukset ovat osoittaneet, että korkea työttömyys ja tuloerojen kasvu synnyttävät sosiaalista levottomuutta, hän sanoo.

Nykyiselle kriisille ominaista on ollut se, että yleisesti uskotaan hallitusten suojelevan rikkaiden etuja köyhien kustannuksella.

– Miljardit ovat menneet pankkeihin ja pankeille, jotka ovat vastuussa kriisistä, Goudriaan huomauttaa väittäen, että sosiaalisen epätasa-arvo on ollut kasvussa useimmissa EU-maissa 1990-luvun jälkeen.

– Olen hämmästynyt, että ihmiset eivät ole vihaisempia, hän sanoo.

Tähän mennessä eniten ja näkyvimmin sosiaalista tyytymättömyyttä ovat aiheuttaneet hallitusten toimet. Khatiwadan mukaan vuoden 2008 jälkeen tällaisia tyytymättömyyden painoituksia on rekisteröity yli 25 maassa. Useammin kuin kerran ihmiset ovat osoittaneet mieltään hallitusten tyljää toimia vastaan. Maailmanlaajuisia tietoja lakoista ja työpaikoilta ulosmars-

*ILOn Kansainvälisen työtutkimusinstituutin johtaja
Raymond Torres*

Kuva: M. Crozet/ILO

seista ei ole vuodelta 2009 vielä käytävissä, mutta alustavat tulokset ennakoivat, että muun muassa Kiinassa, Intiassa ja osissa Latinalaista Amerikkaa lakot ja ulosmarssit työpaikoilta ovat selvästi lisääntyneet.

Yhdysvalloissa, josta maailmanlaajuinen kriisi alun perin käynnistyi, turhautuneisuuden kärki on kohdistunut hallituksen tukeen ”liian-suurille jotta-niiden-annetaan-kaatua” vakuutuslaitoksille ja pankeille samalla kun asunnonomistajat ja tavalliset amerikkalaiset on jätetty pulaan. Paljon tästä turhautumisesta on kiteytynyt niin sanottuihin ”teekutsuihin”, joissa joukko konservatiiveja ja riippumattomia kansalaisia on pyörittänyt lukuisia mielenosoituksia eri puolilla Yhdysvaltoja vastustaakseen toimia, joita maan edellinen hallitus toteutti ja joita nykyinen hallitus on jatkanut.

Sosiaalinen rakenne Euroopassa kiristymässä

Khatiwada arvioi, että Eurooppa tulee kärsimään kriisistä pahiten, varsinkin sen itäisen ja keskisen osien taloudet, jotka kasvoivat nopeasti vuosikymmenen alussa. Hän viittaa Latvian esimerkkiin, jossa asuntojen hinnat romahtivat nopeasti ja yksi vakavarainen pankki kaatui. IMF:n syyskuussa viime vuonna julkaiseman raportin mukaan Latvian talous vajosi kumulatiivisesti 25 prosenttia vuodesta 2008 vuoteen 2009, mitä samassa mittakaavassa ei ole tapahtunut missään muualla päin maailmaa. Pelätessään, että IMF ja EU vetävät tukensa maalta, Latvian hallitus leikkasi kesäkuussa talousarviotaan summalla, joka vastaa 6,5 prosenttia maan bruttokansantuotteesta. Kaikki tämä on kaatunut pääministeri **Valdis Dombrovskis**in niskaan. Hän sai vastaansa suurimman mielenosoitusaallon, kuin mitä maa on kokenut sen jälkeen kun se itsenäistyi Neuvostoliitosta.

Myös Kreikka on joutunut taistelemaan taloutensa puolesta. Se vältti kesäkuussa vain vaivoin menettämästä

itsenäistä päätäntävaltaansa talousasioissa EU-maiden myöntäessä hätälainaa osana kolmivuotista 110 miljardin euron lainapakettia. Vastavaroisesti Kreikan hallitus oli pakotettu toteuttamaan kovia säästötoimia, muun muassa leikkaamaan julkisten alojen palkkoja, jäädyttämään eläkekeitä ja perumaan julkishallinnossa maksettavat, kahden kuukauden palkkaa vastaavat boonuspalkkiot.

Lokakuun alussa Kreikan julkishallinnon työntekijät järjestivät vuorokauden mittaisen työnseisauksen vaatien suunnanmuutosta, vaikka hallitus ei ollutkaan ilmoittanut mitään julkisen alan työntekijöitä koskevista muutoksista. Kreikassa joka kolmas työntekijä on julkishallinnon palveluksessa.

Myöhemmin marraskuussa Kreikassa puhkesi uusia lakkoja, tällä kertaa junaliikenteessä. Samaan aikaan hallituksen tulevan vuoden talousarvioesityksessä ennakoitiin, että työttömyys maassa kasvaa 11,6 prosentista 14,5 prosenttiin vuonna 2011 ja seuraavana vuonna jopa 15 prosenttiin.

Se, mitä vaikutuksia näillä kaikilla on sosiaaliseen yhtenäisyyteen Kreikassa, jää nähtäväksi, mutta Latvian esimerkin valossa mitä tahansa voi tapahtua. Vaikka Latvian hallitus joutuikin toteuttamaan tiukkaa talouskuriä, pääministeri Valdis Dombrovskis palasi valtaan lokakuun vaaleissa ja on merkittävästi lisännyt vaikutusvaltaansa.

Sosiaalisia vaikutuksia vaikea ennustaa

Khatiwadan mukaan Latvian tapahtumat osoittivat, miten vaikeaa on ennustaa nykyisen talouskriisin sosiaalisia vaikutuksia.

– Yhteiskunnat kohtaavat monella tapaa odottamattomia haasteita, ja tämä tekee vaikeaksi ennustaa, mitä

tulee tapahtumaan parina seuraavana vuonna, hän sanoo.

Khatiwada arvioi, että minkä tahansa pitkän aikavälin ratkaisun on selviydyttävä tulevaisuudessa voimakkaasti heilahtelevien suhdanteiden aallokosta. Ei voi tuijottaa pelkästään viimeisimpiin lakko- ja ulosmarssitilastoihin.

– Työttömyyden pitkäaikaisvaikutukset ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden vaikutukset sosiaaliseen yhtenäisyyteen ovat salakavalialia ja monella tavoin vaikeasti määriteltäviä, hän sanoo.

Torres on samaa mieltä huomauttaen kuitenkin, että oppia voidaan ottaa historiasta.

– Aikaisemmissa taantumissa keskimäärin noin 40 prosenttia työttömistä on tippunut pois työmarkkinoilta. On olemassa riski, että työttömät menettävät toivonsa ja jättäytyvät kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolelle heikentäen näin yhteisön sosiaalista yhtenäisyyttä.

Gary Humphreys

Kuva: J.Robello/CCOO

Miten tasapainottaa globaalia kasvua ja kysyntää?

Yhdysvalloista muualle maailmaan levinnyt talouden taantuma ja rahoituskriisi ovat ravistelleet maailmantaloutta jo kolmisen vuotta.

Gary Humhreys pohtii oheisessa artikkelissaan, miten kriisin hoidossa on onnistuttu ja olisiko jotain pitänyt tehdä toisin.

Loppu tuli nopeasti, mutta niin siihen myös reagoitiin nopeasti. Yhdysvaltain yhden suurimman pankin Lehman Brothersin konkurssi syyskuussa 2008 lopetti lähes täydellisesti pankkien keskinäisen lainanannon. Seurauksena oli, että keskuspankit alensivat huomattavasti korkotasoa ja alkoivat myöntää pankeille massiivista tukea lainatakuina, pääomainvestointeina ja joissain tapauksissa myös valtion väliintuloina. Se oli kallista kriisin jälkihoitoa.

– Globaalin rahoitusjärjestelmän pelastamisen on arvioitu maksaneen Yhdysvalloissa ja Euroopan unionissa kaikkiaan 11,4 miljardia Yhdysvaltain dollaria, noin 8,3 miljardia euroa, mikä vastaa noin kuudesosaa maapallon koko kansantuotteesta, sanoo ILO:n Kansainvälisen työtutkimusinstituutin johtaja **Raymond Torres**.

Tapaa, jolla pankkijärjestelmää on yritetty pelastaa, on paljon arvosteltu.

– Pankit loivat ongelman, mutta ihmiset pantiin maksamaan siitä, Kreikan ammattiliiton kansainvälisten asiain sihteeri **Vasailis Xenakis** toteaa.

Torres uskoo kuitenkin, että jos pankkijärjestelmän olisi annettu kaatua, seuraukset olisivat mahdollisesti olleet vieläkin pahempia kaikille osapuolille.

– Ilman näitä ohjelmia riski ajautua toiseen suureen taantumaan olisi ollut merkittävä, hän huomauttaa.

Hallitusten tuki ei kuitenkaan ohjautunut pelkästään pankeille. ILO:n mukaan ne maat, joilla oli varaa siihen, leikkasivat veroja ja/tai lisäsivät julkisia menoja kulutuksen vauhdittami-

seksi summalla, joka vastasi 1,7 prosenttia maapallon bruttokansantuotteesta vuonna 2009.

Torres pitää hyvänä myös sitä, että maat eivät kriisin varjolla pitäytyneet protektionismissa.

– Oli äärimmäisen tärkeää, että kauppa pidettiin käynnissä ja erityisesti kehittyviin talouksiin, jotka ovat riippuvaisia viennistä kasvun vauhdittajina, hän toteaa.

Torresin mukaan kansallisten elvytystoimin säästettiin tai luotiin karkeasti arvioiden 20 miljoonaa työpaikkaa.

Useimmissa tapauksissa elvytystoimet oli kohdistettu kysynnän vauhdittamiseksi ja ainakin osittain kriisin sosiaalisten vaikutusten lieventämiseen.

Vauhdittamisesta vakauttamiseen

Parina viime vuonna asiat ovat kuitenkin muuttuneet, kun hallitukset ovat kääntäneet kelkkansa kasvun vauhdittamisesta rahoitukselliseen pidättyvyyteen. Kääntekeuhkassa tapahtui hyvin nopeasti. Kun G20-mai-

den valtiovarainministerit tapasivat 23. huhtikuuta viime vuonna Washingtonissa, he puhuivat vielä talouskasvun vauhdittamisesta, mutta 5. kesäkuuta G20-maiden valtiovarainministereiden ja keskuspankkien johtajien yhteistapaamisessa Busanissa, Etelä-Koreassa puhuttiin vauhdittamisen sijaan rahoituksen ”vakauttamisesta”.

Noiden kahden päivämäärän välillä Kreikka oli tullut lähelle tuhoisaa velkakriisiä. Se, mitä tapahtui tai melkein tapahtui Kreikassa, muutti globaalin poliittisen keskustelun äänenpainoja.

– Totuus on, että suvereenit valtiot tarvitsevat lainaa velkakirjamarkkinoilta ja suvereenien velkakirjojen ostajat haluavat tietää maksetaanko ne takaisin, ILO:n tutkija **Ekkehard Ernst** sanoo.

Hän muistuttaa, että maan luottokelpoisuus perustuu valtion vakavaraisuuteen, ja että julkisia menoja leikkaamalla voidaan vähentää lainanoton kustannuksia. Tämä on se, mitä Kreikan toivotaan nyt saavuttavan, jotta se voi luottaa IMF:n ja EU:n tukeen.

Mutta mitä vaikutuksia tällaisella rahoituksellisella pidätyvyydellä on maan talouteen ja yhteiskuntaan sen yrittäessä toipua taantumasta?

– On olemassa todellinen vaara, että rahoituksen vakauttamistoimet voivat heikentää jo käynnissä olevaa haurasta taloudellista toipumista, Torres huomauttaa.

Hän muistuttaa, että kriisi on iskenyt pahiten kehittyneisiin talouksiin. Esimerkiksi Yhdysvalloissa ennätysmäärä työntekijöitä on jäänyt vaille työtä, ja vielä kaksi vuotta Lehman Brothers -pankin konkurssin jälkeen tehtaat käyvät aliteholla.

OECD:n arvioiden mukaan tuotantotavoitteisiin päästäneen aikaisintaan vuonna 2015. Ja valitettavasti juuri ne maat, jotka tarvitsisivat eniten kannusteita taloutensa kohentamiseksi, joutuvat lyömään jarruja saadakseen lainaa pääomamarkkinoilta. Julkisen alan työntekijöiden vähentäminen tai hyvinvointietuuksien leikkaukset painavat kuluttajien kysyntää alas, mikä puolestaan vaikeuttaa yritystoimintaa, joka on jo muutenkin heikentynyt tiukan pankkiluoton seurauksena, mutta näyttää hyvältä velkakirjavakuuksien näkökulmasta.

Kotimaisen kysynnän hiipuessa monet maat ovat kääntäneet huomionsa vientiin keinona selviytyä taan-

tumasta. Yhdysvallat on tästä hyvä esimerkki. Presidentti **Obama** nosti viennin kasvun edistämisen keskeiseksi teemaksi kansakunnan tilaa käsitellessä puheessaan viime vuoden tammikuussa luvaten kaksinkertaistaa Yhdysvaltain viennin seuraavan viiden vuoden aikana. Ruotsi ja Suomi tekivät samoin 1990-luvun alun taantumien aikana ja Korean tasavalta, Malesia ja Thaimaa seurasivat mallia vuosikymmenen lopulla.

Maailma on kuitenkin muuttunut melkoisesti sitten vuoden 1999 erityisesti mitä tulee kulutuskysyntään kehittyneissä maissa. Itse asiassa Yhdysvallat on vienyt jo jonkin aikaa tuotteita enemmän kehittyville markkinoille kuin kehittyneille markkinoille, ja jotta vientiä voitaisiin kiihdyttää entisestään, tarvitaan kotimaisen kysynnän kasvua kasvavien markkinoiden maissa varsinkin Kiinassa. Ulkomaisen vaihtovaluutan kurssit näyttävät tässä tärkeää osa, mitä kuvastaa myös käynnissä oleva keskustelu Kiinan ja Yhdysvaltain välillä jenin arvosta.

Kriisin opetukset

Torres pelkää, että kohdistamalla huomio kaupan tasapainoon hukataan kriisin tarjoama tärkeämpi opetus.

– Vientivetoiselle kasvuille pitäisi ajatella vaihtoehtoja ja kohdistaa huomio entistä tärkeämpään kysymykseen tuloeroista, hän sanoo.

Torres muistuttaa, että hyvinvoinnin yhä suurempi epätasainen jakautuminen kehittyneissä talouksissa lisää epävakautta globaalissa taloudessa ja oli merkittävänä osatekijänä vuoden 2008 kriisiin. Esimerkiksi Yhdysvalloissa todelliset keskipalkat kasvoivat suunnilleen 0,3 prosenttia vuosivauhtia vuosina 2000 – 2006 verrattuna tuotavuuden kasvuun, joka tuona aikana oli vuosittain 3,6 prosentti. Samaan aikaan rikkaimpien kymmenen prosentin tulot kaikista kotitalouksista kasvoivat.

Palkkojen

ostoarvon heiketessä heikkeni myös kulutuskysyntä sekä kehittyneissä että kehittyneissä talouksissa. Mutta koska luotonannon ehtoja samaan aikaan väljennettiin tietyissä kehittyneissä talouksissa erityisesti Irlannissa, Espanjassa, Britanniassa ja Yhdysvalloissa kotitaloudet kykenivät hankkimaan kestokulutushyödykkeitä lainarahan turvin, vaikka palkat olivatkin jäädytettyjä. Kotitalouksien lainanotto itse asiassa juuri kiihdytti kotimaista kysyntää Yhdysvalloissa kunnes velkakatto saavutettiin ja ihmiset alkoivat olla vaikeuksissa velanmaksun kanssa. Vastaava lainalaisuus toteutui myös makrotalouden tasolla.

– Vientivetoisten laajentuvien talouksien kuten Kiinan luoma ylijäämä alkoi rahoittaa muiden maiden velkajohtoista kasvua, mutta lopulta velanottajien kyky rahoittaa velkojaan osoittautui epävakaaaksi, Torres toteaa.

Palkat oikeudenmukaisiksi

Mikäli palkat olisivat vastanneet paremmin toteutuneita tuotantotavoitteita, kotitalouksien velanottoon olisi ollut vähemmän tarvetta. Tuotantoa vastaavat palkat eivät ole kuitenkaan olleet G20-maiden tai Maailman kauppajärjestön esityslistoilla keskusteltaessa talouden toipumisesta ja elvytystoimista.

Jotta näin tapahtuisi, työmarkkinajärjestöjen tulisi saada itsensä kuuluiksi. En niin, etteivät ne jo huutaisi täyttä kurkkua. Ateenan, Madridin ja Pariisin kaduilla marssivat lakkoilijat ovat olleet vaatimassa vakauttamisen nimissä tehtävien hyvinvointipalvelujen alasajon lopettamista, mutta harva on vaatinut palkkatason nostamista tuotavuuden kasvun nimissä.

Jos ihmisille maksettaisiin oikeuden-

Jatkuu seuraavalla sivulla

mukaista palkkaa, kokonaiskysyntä lisääntyisi ja samalla poistuisi joitain globaalia taloutta epävakauttavia tekijöitä. Esimerkiksi Kiinassa vahvistettiin vuonna 2008 työllisyyspöytäkirja, joka paransi työntekijöiden oikeuksia ja vapautti patoutuneita paineita palkkojen nostoon ja parempiin työoloihin talouskasvun tason saavuttamiseksi.

McKinsey Global Institute -tutkimuslaitos julkaisi äskettäin tutkimuksen, jonka mukaan Kiinan julkisten eläkkeiden ja sairausvakuutusjärjestelmän varovainen laajentaminen voisi nostaa kulutuksen tasoa maassa 0,3 – 1.1 prosentilla vuoteen 2025 mennessä. Tämä lisäisi kotimaista kysyntää ja vahvistaisi maan taloudellista kasvua ja tietenkin toisi uusia tilaisuuksia kiinalaisille kauppakumppaneille.

Kaupan epätasapaino on kuitenkin vain yksi tämän päivän ongelmista. Länsi-Euroopan työikäisen väestön odotetaan tulevina vuosina vähenevän vuosittain 0,3 prosentilla. Japanissa työväestön ennakoitaan vähenevän 0,7 prosenttia vuodessa. Jopa Amerikassa, jossa on vankka väestönkasvu, työikäisen väestön kasvun odotetaan hidastuvan noin kolmeen prosenttiin vuodessa, mikä on vähemmän kuin kolmannen koko sodanjälkeisen ajan keskimääräisestä työväestön kasvusta.

Tällä suuntauksella näyttää kuitenkin olevan kääntöpuolensa: on vähemmän työntekijöitä kilpailemassa työpaikoista. Mutta toisaalta veronmaksajien väheneminen lisää taakkaa terveys- ja sosiaalipalvelujen rahoittamiseen.

Varmasti jatkossakin tullaan paljon käymään keskustelua siitä, pitäisikö talouden kasvua vauhdittaa vaiko vakauttaa. Vasailis Xenakis Kreikan ammattiliitosta painottaa kuitenkin, että poliittisen keskustelun täytyy sisältää muitakin kysymyksiä kuin mitä mainoslehtisissä esitellään.

– Tässä on kysymys siitä, että päätetään sellaisesta sosiaalisesta mallista, jonka alla me haluamme elää. Tästä poliittisen keskustelun pitäisi alkaa, hän huomauttaa.

Gary Humhreys

Uusia tuulia rahoitusmarkkinoille

Rahoitusala tulisi uudistaa siten, että se hyödyntäisi sekä yritysmaailmaa että yrityksessä työskenteleviä työntekijöitä, esitetään ILO:n tuoreessa työn maailmaa kartoittavassa raportissa. Rahoitusinstituutioille syydetystä massiivisesta tuesta huolimatta yritysten luotonsaanti yhä takertelee.

Britannian teollisuutta edustavan työnantajajärjestön EEF:n vanhempi ekonomisti Jeegar Kakkad sanoo, että on ollut turhauttavaa seurata pankkien luotonuksen hidasta käynnistymistä.

– Vaikka on ollut paljon puhetta siitä, että pankit lainaavat nyt enemmän, me olemme nähneet vain hyvin vähän muutosta niin tarjottujen luottojen määrissä kuin laadussa sitten syksyn 2008, hän sanoo.

EEF on seurannut vuoden 2007 viimeisestä neljänneksestä lähtien teollisuusyritysten luotonsaannin kehitystä neljännesvuosittain. Viimeisessä katsauksessaan järjestö ei nähnyt merkittäviä muutoksia teollisuuden luotonuksessa.

Saman tilanteen edessä on moni muukin teollisuusmaa.

– Luotot alkoivat supistua kehittyneissä talouksissa vuoden 2009 jälkipuoliskolta lähtien, eikä tämä suunta ole vielä kääntynyt, vaikka se alkoikin vuoden 2010 alussa hieman hidastua, sanoo ILO:n ekonomisti Ekkerhard Ernst.

Ernstin mukaan kehittyvät taloudet eivät ole olleet vaikeuksissa samassa laajuudessa, koska niiden pankeilla on ollut vähemmän kytköksiä yhdysvaltalaisiin pankkeihin, eivätkä ole siten olleet yhtä riippuvaisia niiden vetämisestä rahamarkkinoista. Yksityisellä yritys toiminnalla on tärkeä rooli globaalin talouden toipumisessa, siksi laina-hanojen sulkeutuminen on iso ongelma. Jos yritykset eivät saa lainaa, niiden on lykättävä investointeja ja

pitäydyttävä lisätyövoiman palkkaamisesta, sanoo **Stephan Alambritis** Britannian pienyrittäjien yhdistyksestä.

Pankkeja ei täysin syyllistettävä
Mutta ehkä pankkeja ei pidä yksistään syyllistää.

– Saatavilla oleva luototus riippuu myös tarjonnasta, sanoo talousneuvonantaja **Stephen Cecchetti**, joka johtaa kansainvälisen Bank for International Settlements:in (BIS) rahoitus ja talousosastoa. Hän huomauttaa, että kuluttajilla ja yrityksillä on taipumusta kohdistaa huomionsa pikemminkin käteisluottoihin kuin varustautua enemmän kriisin jälkihoitoon.

Cecchettin kanssa samaa mieltä on IMF:n talousasiantuntija **Prakhs Kanhan**, joka äskettäin julkaisi tutkimuksen vuoden 1970 jälkeen sattuneista talouskriiseistä 21 maassa. Hän havaitsi, että rahoituskriisiä seuraavia taantumia leimasi luototuksen hitaampi kasvu kuin niin sanotuissa ”normaaleissa” taantumissa, joissa kysynnällä oli taipumusta kasvaa nopeasti.

Pankit ovat myös yrittäneet saada rahoitustaan kuntoon korjaamalla kriisin heikentämää tasettaan omatoimisesti tai valvontaviranomaisten pakotamina. Näin kävi muun muassa Yhdysvalloissa, jossa kongressi hyväksyi kesäkuussa viime vuonna niin kutsutun Dodd-Frank-lain tavoitteena tiukentaa rahoitusalan valvontaa. Uusia pankkien valvonnan tiukentamistoimia on äskettäin toteutettu myös Sveitsissä, jossa pankkialaa valvova Basel-komitea hyväksyi syyskuussa pankeille uudet kassavaranto- ja pääomavaatimukset. Basel III:n nimellä kulkeva säädös määrää, että pankkien velat ja rasitteet ylittävän omaisuuden arvon osa täytyy vastata arvossa seitsemää prosenttia niiden riskipainotteisesta omaisuudesta, kun aiemmin niiden arvoksi riitti kaksi prosenttia.

Toistaiseksi Basel III:een on suhtauduttu maailmalla kriittisesti. Britannian keskuspankin pääjohtaja **Mervy King** väittää, että Basel III ei ratkaise ongelmia riskeistä, jotka kytkeytyvät muihin kysymyksiin kuten pankkien keskinäisten markkinoiden läpinäkyvyyteen tai hallituksen takuihin pankeille, joita pidetään liian suurina kaatuakseen. Pankit ovat myös olleet huolissaan siitä, että Basel III jarruttaa lainanantoa. Maailman suurimpia kaupallisia ja investointipankkeja edustava Kansain-

väläinen rahoitusinstituutti raportoi äskettäin, että uudet säädökset voivat seuraavan viiden vuoden aikana supistaa vuosittaista taloudellista kasvua 0,5 prosentilla Amerikassa, 0,9 prosentilla euroalueella ja 0,4 prosentilla Japanissa.

Yrityksiä korjata järjestelmää

Yrityksiä korjata vuoden 2008 paljastamia rahoitusjärjestelmän virheitä on Dodd-Frankin ja Basel III:n lisäksi ollut hämmästyttävän vähän. Esimerkiksi G20-maiden kokous kesäkuussa 2010 Torontossa ei kyennyt sopimaan yhdestäkään pankeille asetettavasta tiukennuksesta ja yrityksiä verottaa pankkeja, jotta ne osaltaan osallistuisivat kriisin jälkihoitoon, vastustettiin. Euroopan komissio on toistaiseksi vain tehnyt luonnosehdotuksia pankkien verottamiseksi niin, että näin kertyneitä varoja voitaisiin käyttää rahoittamaan vakauttamisvarantoja ja vahvistamaan rahoitusmarkkinoiden toimintojen valvontaa.

Samaan aikaan IMF on rajoittanut itseltään tiukempien säädösten laadinnan. Vastustus muutoksiin pysyy IMF:ssä vahvana.

– Jopa Euroopassa, jossa tavallisesti ollaan suosiollisempia säätelyyn, uudistukset on rajattu toisarvoisiin kysymyksiin kuten bonuspalkkioiden rajoittamisiin tai verottamisiin lainsäädäntöteitse. Isoissa kysymyksissä kuten tietyn tyyppisten rahoitusinstrumenttien yhteiskäytön kieltämiset Euroopan tasolla eivät ole olleet menestyksellisiä, Ekkeherd Ernst toteaa.

Ernst pitää isona ongelmana sitä, että globaalin pankkijärjestelmän ilmiselviin heikkouksiin ei ole yhteisvoimin puututtu.

– Säädellyn muutoksen täytyy tapahtua sekä kotimaisella että kansainvälisellä tasolla, jotta vältetään pankkeja sitoutumasta välimiesmenettelyyn, jossa ne höllempien säädösten vuoksi voisivat poimia rusinat pullasta, hän sanoo.

Markkinoiden keskinäinen kytkös tarjoaa kuitenkin jonkinlaisen globaalin säätelyn viitekehysten.

– Pieneltä asuntomarkkinoiden osa-alueelta alun perin käynnistyneen shokin, joka oli riittävä paljastamaan koko globaalin rahoitusjärjestelmän heikkoudet, pitäisi herättää pankit ja kansalaiset tekemään jotain säänte-

lyn aikaansaamiseksi, Ernst toteaa.

Hän arvioi, että ilman vakavia kansainvälisen rahoitusjärjestelmän riskien vähentämiseen kohdistuneita ponnistuksia tulemme jatkossakin kärsimään samanlaisista kriiseistä.

Moraalista uhkapeliä

Syytämällä pankkeihin rahaa ilman, että on toteutettu syvälle käyviä uudistuksia, on luotu moraalinen ongelma, jossa esimerkiksi hallitusten myöntämä pankkituki voi tarkoittaa sitä, että pankit voivat jatkaa riskinottoaan.

– Mitkään nyt esillä olleista ehdotuksista ei ole viisasten kivi, Ernst toteaa. Hän arvioi, että rahoitustoimien verottaminen saattaisi viilentää hieman markkinoita, kun näin saadut verotulot ohjattaisiin tulevia rahoituskriisejä vastaan, mutta ne eivät puuttuisi ongelmiin pintaa syvemmillä.

Nykyisen rahoitusjärjestelmän ongelmat koskettavat koko pankkitoiminnan syvintä tarkoitusta ja pankkien paikkaa globaalissa taloudessa.

– Meidän on kysyttävä itseltämme, mitä varten pankin ovat. Puhumme siitä, että tämän päivän voitot muuttuvat huomispäivän investoinneiksi ja ylihuomisen työpaikoiksi, mutta todellisuudessa suuri osuus pankkialan voitoista pysyy järjestelmässä ja nuo voitot suurenevat ja suurenevat, Raymond Torres toteaa.

Ennen nykyistä kriisiä rahoitusalan osuus yritysten kokonaisvoitoista oli 42 prosenttia, kun se 1980-luvun alkupuolella oli 25 prosenttia.

Pankit itsekin ovat tietoisia siitä, että niillä on edessään aika löytää oma sielunsa, kuten Merbyn King äskettäin asian ilmaisi puhuessaan rahoitusalan edustajille *Economist*-lehden järjestämässä tilaisuudessa New Yorkissa. Britannian keskuspankin pääjohtaja arvioi, että kaikista eri tavoista järjestää pankkitoimintaa ”huonoin on se, mikä meillä on nyt”.

– Miten tahansa yhteisö päättääkin korjata virheensä, periaatteena pitäisi olla, että se maksaa joka pilaa, eli ihmisten, jotka hyötyvät riskien otosta, tulisi myös kantaa vastuu seurauksista, King totesi.

Gary Humphreys

Pienin muutoksin rakennusala vihreäksi

ILOn jokin aika sitten julkaiseman vihreän työn aloitteen ensimmäisinä kohteina on ollut rakennusala, joka on vastuussa 25 – 40 prosentista maailmanlaajuisesta energiankäytöstä ja 30 – 50 prosentista kasvihuonekaasupäästöistä. Etelä-Afrikassa Kapkaupungin suurimmassa asuinlähiössä Khyelishanissa toteutettu Kyoto-hanke on vähentänyt tuntuvasti hökkelikylän hiilidioksidipäästöjä ja pienentänyt asukkaiden sähkölaskua peräti 40 prosentilla.

Khyelishanissa toteutettava Kyoto-hanke (Kyoto Protocol's Clean Development Mechanism) tähtää alueen rakennuskannan hiilipäästöjen vähentämiseen ja lähiön ilmanlaadun parantamiseen. Rakennusten kattoja on muun muassa eristetty ja alueelle on rakennettu aurinkoenergialla toimiva kaukolämpöjärjestelmä. Sen ansiosta asukkaiden sähkölaskut ovat pienentyneet 40 prosentilla.

Kyoto-hanke on luonut myös uusia työpaikkoja, erityisesti aurinkoenergialla toimivat kaukolämpöjärjestelmän asentamissa. Paikalliset teknologia-yritykset uskovat kysynnän ja sitä kautta myös alueen työllisyyden kasvavan Kyoto-hankkeen menestyksen ansiosta.

– Hanke on vaikuttanut yhteisöön itsessään tavalla, jota ei ole aiemmin nähty, kertoi rakennushankkeen johtaja **Zuko Ndamani** paikalliselle West Cape News uutistoimistolle.

Kyoto-hanke on pieni osoitus siitä, mitä mahdollisuuksia niin sanottu ”vihreä työ” voi tarjota rakennusalalle, kuten ILOn äskettäin julkaisemassa raportissa yksityiskohtaisemmin kuvataan.

– Rakennusala on yksi talouden tärkeimmistä osa-alueista, mitä tulee ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja on siksi otollinen kohde parannusten kehittämiseksi. Uudisrakentaminen ja olemassaolevan rakennuskannan korjausrakentaminen antaa mahdollisuuden vähentää hiilidioksidipäästöjä ja energiankulutusta ja rohkaisee uusien ammattialojen kehittymistä, mikä puolestaan lisää työllisyyden mahdollisuuksia, sanoo ILOn alakohtaisista toiminnoista vastaavan osaston johtaja **Elizabeth Tinoco**.

ILOn arvioiden mukaan rakennusala työllistää maailmanlaajuisesti noin 111 miljoonaa ihmistä ja vastaa noin 5 – 15 maapallon bruttokansantuotteesta. Kolme neljänestä rakennusalan työntekijöistä työskentelee kehitysmaissa,

joissa ILOn mukaan voisi olla suurikin mahdollisuuksia kohdistaa huomio ympäristön ongelmiin ja luoda uusia vihreitä työpaikkoja.

ILOn julkaisi äskettäin raportin *Green jobs creation through sustainable refurbishment in the developing countries*, jossa selvitetään mahdollisuuksia luoda uusia työpaikkoja kehitysmaihin samalla kun parannetaan maiden rakennuskantaa ympäristöystävällisemmäksi. ILOn mukaan yhtä tärkeää kuin varmistaa, että uudisrakentamisessa huomioidaan korkeat ympäristönormit, on parantaa olemassa olevaa rakennuskantaa.

ILOn asiantuntija **Edumundo Ewena**, joka on perehtynyt ympäristökysymyksiin erityisesti rakennusosalalla, arvioi, että rakennusala vastaa 25 – 40 prosentista maapallon energiankulutuksesta ja tuottaa 30 – 40 prosenttia kasvihuonekaasupäästöistä.

– Rakentamisen ympäristövaikutukset liittyvät rakennustontin sekä rakennusmateriaalien ja välineiden valintaan samoin kuin rakentamisessa käytettävien rakennustyyppien ja tuotteiden valintaan. Rakentamisella on merkittävä osuus ilmastonmuutoksen vaikutusten lieventämisessä, hän sanoo.

Kestävän talouden keulakuvaksi

Edumundo Werna viittaa raportin viestiin, jonka mukaan ympäristöä säästävällä uudis- ja korjausrakentamisella pystyttäisiin luomaan merkittävästi uusia vihreitä työpaikkoja kehitysmaihin.

– Vihreistä työpaikoista on tullut kestävämmän talouden ja yhteiskunnan keulakuva, joka säästää ympäristöä nykyiselle ja tuleville sukupolville ja on oikeudenmukaisempi ja kaikkiin kohdistuva, hän sanoo.

Uudet vihreät työpaikat ovat erityisen tärkeitä rakentamisessa, koska ala käyttää vähän ammattitaitoa omaavia työntekijöitä ja nuoria vasta työmarkkinoille tulevia. Werna muistuttaa, että juuri siksi työpaikkojen laatuun täytyy kiinnittää huomioita.

Tilastojen mukaan teollisuusmaissa rakennustyöläisillä on kolmesta neljään kertaa suurempi riski kuolla työtapaturmissa kuin muilla aloilla, kehitysmaissa riski on vielä moninkertaisempi. Brittiläinen kansalaisjärjestö Hazards (hazards.com) on havainnut, että energiansäästöön ja kierrätykseen liittyvässä teollisuudessa tapahtuu runsaasti onnettomuuksia ja tingitään asianmukaisista työturvalla- ja työterveysäädöksistä.

– Vihreät työpaikat eivät välttämättä ole riskittömiä työpaikkoja. Monet niistä ovat vanhoja työpaikkoja uusissa kuosissa. Jäteteollisuus muuttui kierrätysteollisuudeksi, mutta pysyi monin verroin kuolettavampana kuin teollisuus keskimäärin, **Rody O’Neill** Hazardsista väittää.

Ei välttämättä laadukkaita työpaikkoja

Edmundo Werna pitää tärkeänä, että vihreä työ on sopusoinnussa ILO:n ihmisarvoisen työn agendan kanssa.

– Se että työpaikka on vihreä, ei välttämättä merkitse, että työolot olisivat paremmat kuin muualla, hän huomauttaa.

Werna muistuttaa myös, että rakennusosalalle tyypilliset ongelmat kuten kausiluonteinen työ, heikot työolot ja heikko sosiaalinen vuoropuhelu voivat siirtyä myös alan uusiin työpaikkoihin.

Parhaimmillaan alan muutosprosessi voi kuitenkin luoda työllistymismahdollisuuksia uusille työntekijäryhmille, kuten naisille, joilla aiemmin on ollut vain rajallisesti mahdollisuuksia rakennus- alalla.

– Vihreiden työpaikkojen luomisessa kohderyhmänä voisivat olla myös nuoret, joille koulutus vihreisiin työpaikkoihin voisi antaa erityistaitoja työmarkkinoille tullessaan. Samoin erityiskoulutus maahanmuuttajatyöntekijöille voi antaa heille enemmän valtaa neuvotella parempia työehtoja, Werna pohtii.

Optimismille on varmasti perusteita. Monet työnantajat ja hallitukset ovat olleet kiinnostuneita vihreästä rakentamisesta ja esimerkiksi YK:n kehitysohjelma on omassa kestävässä rakentamisen ja ympäristönsuojelun ohjelmassaan luonut arvokkaan kumppanuusyhteistyön rakennusalan johtavien yritysten kuten Skanskan ja Lafargen sekä alan ammatillisten järjestöjen kanssa.

– Rakennettavan elinympäristön eri toimialoille on hyötyä siitä, että työ voidaan toteuttaa integroidusti. Vihreä rakentaminen ei ole päämäärä sinänsä. Se on kestävä kaupunkiasumisen ja yhteisöjen perusta, Werna sanoo.

Andrew Bibby

Työn maailma ja Suomi

Uusi ILO-neuvottelukunta aloitti toimintansa

Hallitus asetti 16. joulukuuta 2010 Suomen ILO-neuvottelukunnan toimikaudeksi 1.1.2011 – 31.12.2013. Neuvottelukunnan tehtävänä on avustaa Kansainvälisen työjärjestön ILO:n toimialaan kuuluvien asioiden käsittelyä työ- ja elinkeinoministeriössä.

Neuvottelukunnan puheenjohtaja on hallitusneuvos **Raila Kangasperko** työ- ja elinkeinoministeriöstä ja varapuheenjohtaja **Pertti Siiki** sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Neuvottelukunnan muut jäsenet ovat:

yksikön päällikkö **Pirjo Suomela-Chowdhry**, ulkoministeriö
hallitusneuvos **Katriina Alaviuhkola**, sosiaali- ja terveysministeriö
työmarkkinalakimies **Jussi Luomajärvi**, Valtion työmarkkinalaitos
johtava työmarkkinalakimies **Erkki Hintsanen**, Kunnallinen työmarkkinalaitos

asiantuntija **Anu Sajavaara**, Elinkeinoelämän keskusliitto, EK
asiantuntija **Simopekka Koivu**, Elinkeinoelämän keskusliitto, EK
asiantuntija **Anna-Kaisa Auvinen**, Elinkeinoelämän keskusliitto, EK
johtava asiantuntija **Simo Karetie**, Elinkeinoelämän keskusliitto, EK
johtaja **Marjaana Valkonen**, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö, SAK

kansainvälisten asioiden asiantuntija **Katja Lehto-Komulainen**, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö, SAK

kansainvälisten asioiden päällikkö **Juri Aaltonen**, Toimihenkilökeskusjärjestö, STTK

kansainvälisten asioiden asiamies **Liisa Folkersma**, AKAVA

Neuvottelukunnan sihteerit:

Liisa Saastamoinen, työ- ja elinkeinoministeriö

Helena Suvikko, työ- ja elinkeinoministeriö

Kansainvälisellä työkonferenssilla sadas istunto kesällä

ILO:n työkonferenssin järjestyksessä 100. istunto pidetään 1.6.–17.6.2011 Genevessä. Konferenssin esityslistalla on muun muassa kotitaloustyöntekijöiden työoloja koskevan yleissopimuksen mahdollinen hyväksyminen (toinen keskustelu) sekä yleiskeskustelut työsuojelusta ja sosiaaliturvan kehittämisestä.

Kerran vuodessa kokoontuva Kansainvälinen työkonferenssi on ILO:n korkein päättävä elin, joka hyväksyy ILO:n yleissopimukset ja muut työelämää koskevat normit ja vahvistaa ILO:n talousarvion ja ohjelmat. Kukin ILO:n jäsenvaltiosta voi lähettää konferenssiin valtuuskunnan, joka koostuu hallituksen, työnantajien ja työntekijäjärjestöjen edustajista ja heidän neuvonantajistaan. ■

